

KESKI-
SUOMEN
HYVINVOINTI-
ALUE

VAMMAISPALVELULAIN MUKAISEN Esteettömän asumisen tuen korvaamiskäytännöt ja -perusteet

Hänninen Sanna (toim.)

Versio 1.6

Julkaistu 8.1.2019 /Päivitetty 25.8.2020/Päivitetty 29.1.2024/Päivitetty 25.5.2025

SISÄLLYSLUETTELO

JOHDANTO	4
ESTEETTÖMÄN ASUMISEN TUEN TOIMINTAOHJEITA JA KORVAAMISPERUSTEITA	5
Toimintakyky	5
Vammaispalvelulain mukainen asiakas	6
Korvattavuuden sisältö	7
Esteettömän asumisen tuen prosessi	9
Käyttöön annettujen laitteiden ja välineiden rekisteröinti, huolto ja varastointi	13
Luokitusosa	14
WC-TOIMINNOT	14
09 12 06 WC-istuimet	14
Matala WC-istuin	14
09 12 06 01 Korkea wc-istuin	14
09 12 06 02 Pesevät ja/tai kuivaavat wc-istuimet	15
09 12 18 WC-istuimen korotukset, kiinteät	16
09 12 21 Wc-istuimet korkeussäädettävät	16
09 12 36 Wc-istuimeen kiinnitettävät erilliset suihkut ja kuivaajat	16
PESEYTYMINEN	17
09 33 03 Kylpy/suihkuuolit/ammelaudat, jakkarat, selkänojat ja istuimet	17
09 33 05 03 Suihkuistuimet, seinään kiinnitettävät	17
09 33 09 Suihkut ja suihkuyksiköt	18
09 33 12 Kylpypaarit, suihku- ja hoitopöydät	18
HENKILÖNNOSTOLAITTEET	19
12 36 12 Nostolaitteet, seinään, lattiaan ja/tai kattoon kiinnitettävät	19
KEITTIÖTOIMINNOT	19
TUKEUTUMISVÄLINEET	21
18 18 03 Käsijohteet	21
18 18 09 Tukikaiteet (tukikahvat)	22
18 18 09 01 Seinään kiinnitettävät tukikaiteet	22
18 18 09 02 Lattiaan kiinnitettävät tukikaiteet	22
18 18 11 Saranoidut tukikaiteet ja käsivarsituet	23
PORTIN-, OVEN-, IKKUNAN- JA VERHONAVAAJAT/SULKIJAT	23
18 21 03 Ovenavaajat ja – sulkijat	23
18 21 06 Ikkunanavaajat ja -sulkijat	24
18 21 09 Verhonavaajat ja – sulkijat	24
LUKOT	24
18 21 15 Lukot	24

ASUNNON MUUT TILAT JA NIIDEN TILOJEN VARUSTEET	25
18 21 03 Ovenavaajat ja sulkijat	25
18 24 12 Kynnykset	25
Parveke 26	
Sauna 26	
18 30 Hissit, nostotasot, porrashissit ja luiskat	26
18 30 18 Luiskat, kiinteät	26
HISSIT 28	
18 30 05 Nostotasot ja pyörätuolihissit	29
18 30 10 Porrashissit, istuimelliset	29
18 30 11 Porrashissit, tasolliset	29
ASUNNON JA MUIDEN TILOJEN TURVALLISUUSVARUSTEET	30
18 33 03 Liukastumista estävät materiaalit lattioihin ja portaisiin	30
18 33 06 Turvakaiteet, aidat ja portit ikkunoihin, portaisiin ja hisseihin	30
18 36 Säilytyskalusteet	31
KUULOVAMMAISEN HENKILÖN ASUNNON MUUTOSTYÖT	31
HÄLYTYS- JA MERKINANTOVÄLINEET	32
22 27 04 Merkinantovälineet näköön perustuvat (Hälytinlaitteet)	32
22 27 12 Kellot 33	
NÄKÖVAMMAISEN HENKILÖN ASUNNON MUUTOSTYÖT	33
MUUT NÄKÖVAMMAISTA HELPOTTAVAT MUUTOSTYÖT KOTONA	35
Kaihtimet 36	
LÄÄKINNÄLLISEN KUNTOUTUKSEN APUVÄLINEIDEN LUOVUTTAMINEN	38
VINKKIPANKKI 39	

Johdanto

Tämä opas on julkaistu ensimmäisen kerran tammikuussa 2019. Tuolloin valmistelimme opasta KS2021-uudistuksen voimaan tuloa ja Sairaala Novan valmistumista silmällä pitäen. Meni kuitenkin muutama vuosi, ennen kuin pääsimme yhteiseen, koko maakunnan kattavaan sote-organisaatioon (HYVAKS), jonka keskeisenä tavoitteena on edelleen tuottaa keski-suomalaisille palveluita asiakaslähtöisesti yhdistämällä toimintoja ja toimintakäytäntöjä. Päivitimme opasta tammikuussa 2024. Nyt opasta päivitetään uuden vammaispalvelulain 675/2023 mukaiseksi.

Oppaan valmistelun tavoitteena on ollut sopia hyvinvointialueen yhteiset perusteet vammaispalvelulain mukaisten välineiden ja laitteiden korvaamisesta. Päätökset tehdään aina asiakkaan yksilöllisen tarpeen mukaisesti ja opas toimii yleisenä ohjeena päätöksen teon tukena. Oppaan alkuosassa kuvataan palvelujen järjestämisen yleisiä periaatteita. Luokituskohtaisessa osassa annetaan tietoa laitteiden ja välineiden saatavuusperusteista. Luokitusosassa on osittain käytetty kansainvälisen apuvälineluokituksen suomenkielistä versiota, SFS-EN ISO 9999:2022 Vammaisten apuvälineet 2011, joka on käytössä Keski-Suomen hyvinvointialueen apuvälinekeskuksen tietojärjestelmässä.

Oppaaseen on kerätty myös Vinkkipankki – osio, johon on koottu hyödyllisiä linkkejä sekä käyttäjän suunnittelema asunnonmuutostyöratkaisu.

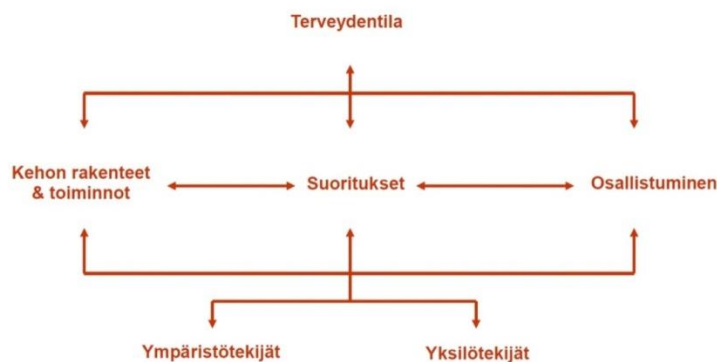
ESTEETTÖMÄN ASUMISEN TUEN TOIMINTAOHJEITA JA KORVAAMISPERUSTEITA

Oppaan yleisosassa kuvataan vammaispalvelulain perusteella korvattavia esteettömän asumisen yleisiä perusteita.

TOIMINNAN PERUSTEINA ASIAKKAAN TOIMINTAKYKY JA ASUNNON MUUTOSTYÖN VÄLTÄMÄTTÖMYYS.

Toimintakyky

Toimintakyky -käsite pohjautuu kansainväliseen WHO:n ICF-luokitukseen ([International Classification of Functioning Disability and Health](#)) (Kuva 1). ICF tarjoaa viitekehyksen, käsitteet ja kielen toimintakyvyn ja toimintarajoitteiden sekä kuntoutustoimien kuvaamiseen eri ammattiryhmille. Toimintakykyosaaminen tulee olla kaikkien ammattiryhmien viitekehyksenä palveluita järjestettäessä. Toimintakykyosaamista vahvistetaan ja jalkautetaan hyvinvointialueella.

Kuva 1. ICF luokituksen osa-alueiden vuorovaikutussuhteet

Vammaispalveluun ja muille tahoille lausuntoja tekevän ammattilaisen tulee kuvata potilaan/asiakkaan toimintakykyä ICF-viitekehyksen avulla. Lausunnoissa on tärkeä kuvata, missä

asiakkaalle tärkeissä suorituksissa hänellä on vaikeuksia ja miten toimintakykyä voidaan parantaa. Esteetön asumisen tuki liittyy ympäristötekijöihin, joita muokkaamalla asiakkaan tarpeiden mukaisesti (yksilötekijät, kehon rakenteet ja toiminnot sekä terveydentila) voidaan välttämättömiä suorituksia ja mm. osallistumista mahdollistaa.

”Toimintakyky tarkoittaa ihmisen fyysisiä, psyykkisiä ja sosiaalisia edellytyksiä selviytyä hänelle itselleen merkityksellisistä ja välttämättömistä jokapäiväisen elämän toiminnoista kuten työstä, opiskelusta, vapaa-ajasta ja harrastuksista, itsestä ja toisista huolehtimista siinä ympäristössä, jossa hän elää”.

THL: <https://www.thl.fi/fi/web/toimintakyky/mita-toimintakyky-on>

Vammaispalvelulain mukainen asiakas

Vammaispalvelulain 2 §:ssä määritellään, kehen vammaispalvelulakia sovelletaan. Lisäksi arvioidaan ensisijaisten palveluiden mahdollisuutta vastata asiakkaan palvelutarpeeseen. Mikäli asiakas täyttää vammaisuuden määrittelyn eikä hänen palveluntarpeeseensa voida vastata ensisijaisten palveluiden avulla, arvioidaan asiakkaan oikeus jokaiseen vammaispalvelulain mukaiseen palveluun erikseen.

Vammaisella henkilöllä on oikeus saada kohtuullinen tuki esteettömään asumiseen, jos hän tarvitsee sitä voidakseen asua vakituisessa asunnossaan. Olennaista on vamman tai sairauden aiheuttama toimintarajoite, joka estää asumisen omassa kodissa ilman esteettömän asumisen tukea.

Korvattavuuden sisältö

Esteettömän asumisen tukea myönnetään, jos vammaisen henkilö ei vamman tai sairauden aiheuttaman pitkäaikaisen toimintarajoitteen johdosta selviydy ilman kyseistä tukea asumiseen liittyvistä toimista, liikkumisesta tai muista itsenäisesti toimista asunnossa ja sen lähiympäristössä. Vammaispalvelulain perusteella myönnettävää esteettömän asumisen tukea myönnetään henkilön vakituisen asuntoon. Korvattavien muutostöiden tarkoituksena on tukea vammaisen henkilön itsenäistä elämää. Esteetöntä asumisen tukea voidaan järjestää vuoroasumistilanteessa lapsen virallisen asuinpaikan lisäksi toisen vanhemman asuntoon.

Korvattavien asunnonmuutostyökohteiden kohdalla noudatetaan soveltuvin osin valtion asuntolainoituksessa käytettävää laatutasoa. Vammaispalvelulain mukaisena asunnon muutostyönä korvataan myös muutostöiden suunnittelusta aiheutuneet välttämättömät kustannukset, joita toinen viranomaisvaatii esimerkiksi rakennuslupa- tai toimenpidelupa- liittyen.

Asunnon muutostyönä voidaan korvata myös esteiden poistamista vammaisen henkilön asunnon välittömästä lähiympäristöstä. Tällaisia muutostöitä voivat olla esimerkiksi liikuntavammaisen henkilön kohdalla asunnon sisäänkäynnin, parvekkeen tai terassin yhteyteen tehtävän luiskan, mahdollisten kaiteiden tai kulkuväylän päällystämisen tai aistivammaisen henkilön kohdalla välttämättömien valaistuksenmuutostöiden tai muiden aistinvaraisten muutostöiden korvaaminen.

Esteettömän asumisen tukena voidaan korvata myös vammaisen henkilön asuntoon kiinteästi asennettavia välineitä, laitteita tai teknisiä ratkaisuja. Tällaisia voivat olla kuulovammaisen henkilön kohdalla hälytinalitteet, näkövammaisella liesi, jossa on käännettävät painikkeet mm. kosketuspainikkeiden tai digitaalisen näytön sijaan tai liikuntavammaisen henkilön kohdalla kattoon asennettava nostolaite, porrashissi tai ovenavausmekanismi. Pääsääntöisesti kiinteästi asennettavat välineet tai laitteet, kuten hälytinalitteet, ovenavausmekanismi tai hissi, myönnetään vammaiselle henkilölle käytettäväksi niin, että laitteiden omistus säilyy hyvinvointialueella. Näin ollen hyvinvointialue vastaa laitteen huollosta tai korjauksesta aiheutuvista kustannuksista. Laitteen käytyä tarpeettomaksi se palautuu hyvinvointialueelle. Yleisesti käytössä olevien kodinkoneiden kustannuksia korvataan vain niissä tapauksissa, jos henkilö ei vammansa vuoksi voi käyttää kodinkoneen kohtuuhintaista perusmallia. Tällainen voi olla esimerkiksi pyörätuolia käyttävän henkilön kohdalla perinteisen lieden korvaava tasoliesi ja kalusteuuni niissä tilanteissa, joissa tällä ratkaisulla mahdollistetaan vammaisen henkilön itsenäinen toimintakyky.

Vammaispalvelulain mukaisena esteettömän asumisen tukena asunnon muutostyönä ei korvata sitä haittaa, mikä liikuntarajoitteiselle henkilölle aiheutuu asumisesta hissittömässä taloyhtiössä. Pääsääntöisesti porraskäytävään sijoitettavien hissien tai muiden henkilönostimien kustannuksia ei korvata.

Asunto-osakeyhtiölain mukaisesti asunto-osakkeessa tehtäviin muutostöihin tarvitaan taloyhtiön kirjallinen lupa, joka vaikeavammaisen henkilön tulee hankkia. Asunto-osakeyhtiölain mukaiset välttämättömät valvojasta aiheutuvasta kustannukset korvataan, kun valvojaa tarvitaan vammasta aiheutuvien välttämättömien muutostöiden valvonnassa asunto-osakeyhtiölain tai kunkin asunto-osakeyhtiön sääntelyn puitteissa.

Kiinteästi asennettujen laitteiden ja välineiden poistamisesta ja siitä aiheutuvista kustannuksista aiheutuvat kustannukset korvataan silloin, kun mainitut välineet ja laitteet on myönnetty henkilön käyttöön omistusoikeuden jäädessä hyvinvointialueelle. Asunnonmuutostöiden ennallistamisesta aiheutuvia kustannuksia korvataan myös niissä tilanteissa, jolloin esimerkiksi asumisoikeusyhtiö edellyttää kaikkien asukkaiden vastaavan asunnon ennallistamisesta aiheutuvista kustannuksista. Kun kiinteästi asennetut välineet tai laitteet on myönnetty vammaisen henkilön omistukseen, hyvinvointialueella ei ole velvollisuutta vastata mahdollisesta ennallistamisesta aiheutuvista kustannuksista.

Vammaispalvelulain mukaisena esteettömän asumisen tukena ei korvata vammaisen henkilön asunnon perusparannusluonteisia muutostöitä, eikä vammaispalvelulain perusteella korvata sellaisia asunnon muutostöitä, jotka parantavat yleistä asumisviihtyisyyttä tai asunnon tai kiinteistön arvoa. Peruskorjaustoimet ovat välttämättömiä riippumatta siitä, kuka talossa asuu, eikä niitä voida pitää vammaispalvelulaissa tarkoitettuna vammasta tai sairaudesta johtuvina välttämättöminä muutostöinä¹. Hyvinvointialueella on oikeus vaatia, että asunnossa on tehty tarvittavat peruskorjaukset ennen muutostöiden maksamista/korvaamista.

¹ <https://thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/oikeuskaytanto/asunnon-muutostyot-seka-valineet-ja-laitteet/korvattavat-asunnon-muutostyot>: KHO 19.6.2018 T 3031 Asunnon muutostyöt - Korvattat muutostyöt - perusparannus - kunnan soveltamisohjeet

Esteettömän asumisen tuen prosessi

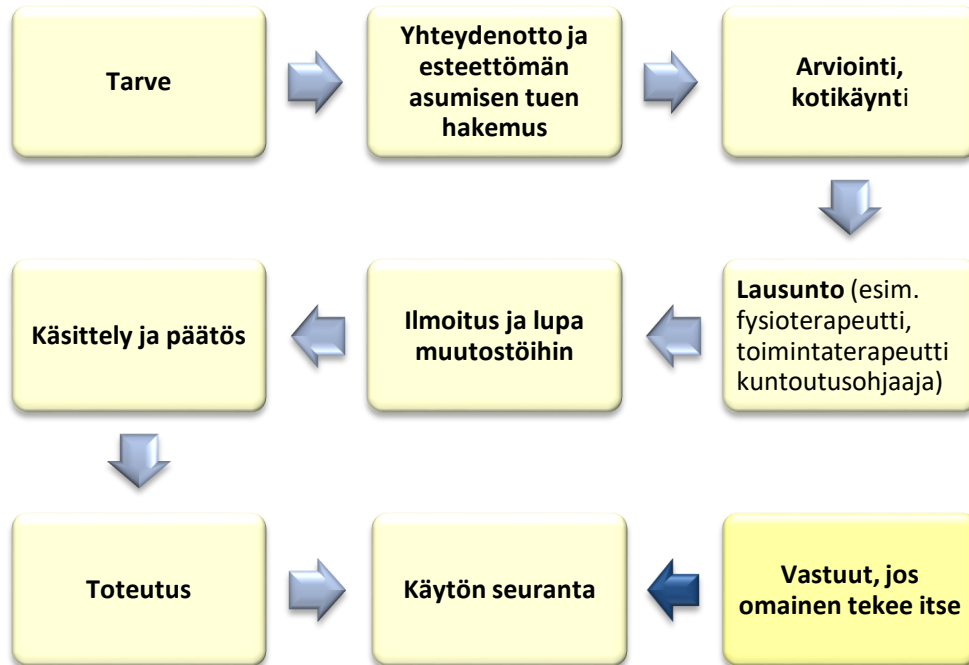
Esteetön asumisen tuki on vaiheittain etenevä prosessi (Kuva 2).

Tarve

Esteetön asumisen tuen prosessi käynnistyy tarpeesta, jonka joko asiakas itse, omainen tai asiantuntija havaitsee. Vammaispalveluna myönnettävinä muutostöiden periaatteita ovat muutostyön välttämättömyys ja kohtuulliset kustannukset.

Yhteydenotto ja esteettömän asumisen tuen hakemus

Yhteydenotto vammaispalveluihin joko suullisesti tai kirjallisesti. Jos suullisesti, pyydetään täyttämään myös kirjallinen hakemus ja toimittamaan tarvittavat liitteet. Hakemuksen perusteella sovitaan arvioinnista/kotikäynnistä ja siitä, ketkä siihen osallistuvat. (riippuen muutostyön laajuudesta)

Kuva 2. Esteettömän asumisen tuen prosessi

Arviointi, kotikäynti

Esteettömän asumisen tuen tarpeen arviointiin osallistuu eri asiantuntijoita riippuen muutostyön laajuudesta ja haastavuudesta. Arviokäynnille osallistuvat asiakkaan tai hänen edustajansa lisäksi vammaispalveluiden työntekijä, fysioterapeutti/toimintaterapeutti/kuntoutusohjaaja ja tarvittaessa myös tekninen asiantuntija, joka hankitaan ostopalveluna.

Arviointikäynnillä on hyvä kartoittaa etenevästä sairaudesta johtuvat mahdolliset tulevat muutostyön tarpeet ja huomioida ne muutostöitä suunniteltaessa (esim. oven leventämiset, luiskan ja tasojen leveys ja wc-tilat).

Ennen arviointikäyntiä tulee tarvittavien asiakirjojen olla käytettävissä (hakemus, rakennuspiirustukset, mahdolliset lausunnot terveydentilasta ja toimintakyvystä sekä muutostöiden tarpeellisuudesta).

Lausunto

Lausunto sisältää kuvauksen asiakkaan toimintakyvystä ja asuinympäristöstä sekä arvion ja suosituksen tarvittavista välttämättömistä asunnonmuutostöistä. Lausunnon tekee hyvinvointialueen asiantuntija esimerkiksi fysioterapeutti, toimintaterapeutti tai kuntoutusohjaaja.

Mikäli asiakas asuu asunto-osakeyhtiössä, asunnonomistaja tekee ilmoituksen asunnon muutostyöstä ja toimittaa suunnitelman asunto-osakeyhtiön hallitukselle. Suunnitelman tekee tekninen asiantuntija. Päätöstä ja muutostyötä ei voida tehdä ennen asunto-osakeyhtiön antamaa lupaa.

Käsittely ja päätös

Päätöksen esteettömän asumisen tuesta tekee vammaispalveluiden viranhaltija asiakkaan tekemän hakemuksen perusteella. Aikaraja on kolme kuukautta hakemuksen saapumisesta. Päätöksen teon pohjana vammaispalveluiden viranhaltijalla on käytettävissään lainsäädäntö muutostyön myöntämisen perusteista, muutostyölausunto, lupa taloyhtiön hallitukselta/isännöitsijältä, muutostyön suunnitelma ja kustannusarvio sekä tarvittaessa tarjouspyynnöt.

Tarvittaessa vammaispalveluiden viranhaltija voi konsultoida teknistä asiantuntijaa ja/tai muutostöiden suunnitteluun osallistuneita ammattihenkilöitä (esim. fysio- tai toimintaterapeutti, kuntoutusohjaaja).

Toteutus

Vammaispalveluiden työntekijän tehtävänä on antaa asiakkaalle riittävästi tietoa esteettömän asumisen tuen prosessista, mielellään kirjallisesti. Tekninen asiantuntija valvoo ja ohjaa työn etenemistä ja rakennustyön oikeellisuutta sekä viestittää muutoksista ja muutostyön valmistumisesta tarvittaessa lausunnon laatijalle ja vammaispalveluihin.

Jos vammaisen henkilö valitsee itse ja teettää työn urakoitsijalla, syntyy sopimussuhde vammaisen henkilön ja urakoitsijan kanssa. Mikäli kohteessa on ollut suunnitteluvirhe tai tehdyssä työssä joku muu virhe, vastaa suunnittelija tai urakoitsija virheestään yleisten sopimusehtojen mukaan.

Tällaisessa tilanteessa vammaispalvelut ei osallistu asiassa mahdollisesti syntyviin erimielisyyksiin, vaan asian ratkaisee tarvittaessa kuluttajaviranomainen.²

Vammaispalvelut voi myös teettää muutostyöt ja tämä edellyttää aina vammaisen henkilön suostumusta. Vammaispalvelut voi kilpailuttaa urakoitsijat ja teettää muutostyöt valitsemallaan palveluntuottajalla. Tällöin olisi hyvä miettiä mahdollisten puitesopimusten laatimista vammaispalveluiden ja palveluntuottajan välille. Sopimukseen olisi hyvä kirjata seuraavat asiat: urakoitsija vastaa tekemästään työstä, takuukorjaukset, alihankkijoiden käytön määrittely, reklamoinnista sopiminen, laskutusväli yms. sopimustekniset asiat. Puitesopimus pohjaa lähdetään selvittämään esteettömän asumisen tuen palveluissa yhteistyössä hyvinvointialueen oikeudellisten palveluiden kanssa.

Asunnonmuutostöiden valmistuessa erityisesti laajemmissa muutoksissa on suositeltavaa tehdä lopputarkastus, jossa on mukana tekninen asiantuntija ja suosituksen tehnyt ammattilainen (esim. fysio- tai toimintaterapeutti, kuntoutusohjaaja). Suppeissa muutostöissä lopputarkastus voidaan toteuttaa myös puhelimitse ennen laskun hyväksymistä.

Apuvälineiden asennustyöt toteutetaan osana apuvälineen myöntämistä (takuu).

Käytön seuranta

Takuukorjaukset ja reklamoinnit ovat joko vammaisen henkilön ja palveluntuottajan tai hyvinvointialueen ja palveluntuottajan välisiä sopimusasioita, riippuen siitä, kumman kanssa palveluntuottaja on laatinut sopimuksen muutostöiden toteuttamista.

Vastuut, kun omainen tekee itse:

² [Asunnon muutostyöt - THL](#)

Hyvinvointialue korvaa asunnon muutostöistä aiheutuvat kohtuulliset kustannukset. Muutostyön suorittaja vastaa laatutasosta ja siitä, että muutostyöt toteutetaan hyviä rakennustapoja noudattaen. Mikäli asunnon muutostyön toteutus tapahtuu sellaisen henkilön toimesta, jolla ei ole alan ammatillista koulutusta ja yritystä, voidaan korvata asunnon muutostyöstä aiheutuvia kohtuullisia materiaalikuluja, mutta ei työn osuutta. Korvauksia tulee hakea 6 kk kuluessa kustannusten syntymisestä.

Käyttöön annettujen laitteiden ja välineiden rekisteröinti, huolto ja varastointi

Hyvinvointialueella on tavoitteena saada myös vammaispalveluiden asiakkaille käyttöön annetut laitteet ja välineet rekisteröityä samaan järjestelmään, johon lääkinnälliset apuvälineet on rekisteröity. Tätä asiaa lähdetään suunnittelemaan kevään 2025 aikana. Samalla selvitetään myös mahdollisuutta, voidaanko vammaispalveluiden omistuksessa olevien laitteiden ja välineiden varastoinnissa hyödyntää lääkinnällisen apuvälineiden varastotiloja eri puolilla hyvinvointialuetta. Myös laitteiden ja välineiden huolto- ja puhdistusasioita on hyvä miettiä yhdessä.

Lisätietoa suunnittelun tueksi:

[Esteettömän asumisen tuki - THL](#)

[Kenelle palveluja myönnetään \(vammaispalvelulain soveltamisala\) - THL](#)

[Korvattavat asunnon muutostyöt, KHO:n ratkaisuja](#) (Huom! Vanhan lain mukaisia)

Tietoa tilaajavastuusta

[Tilaajavastuulaki – Rakennusteollisuus RT](#)

Luokitusosa

WC-TOIMINNOT

Wc-apuvälineitä voidaan myöntää potilaan omatoimisuuden ja toimintakyvyn ylläpitämiseksi ja lisäämiseksi lääkkinnällisen kuntoutuksen apuvälineinä tai vammaispalvelulain perusteella. Erityisesti kosteissa tiloissa tulee ottaa huomioon rakennusmääräykset ja taloyhtiön/asunnon omistajan luvat seinä- ja lattiakiinnityksille.

Esteettömien wc- ja pesutilojen suunnittelun tueksi on julkaistu uusi opas (2018) pohjautuen Valtioneuvoston asetukseen rakennuksen esteettömyydestä 241/2017:

[Esteetön WC- ja pesutilaopas](#)

09 12 06 WC-istuimet

Kohtaan sisältyvät esim. korotetut WC-istuimet sekä pesevät ja kuivaavat WC-istuimet. WC-istuimeen kiinnitetyt erilliset suihkut ja kuivaajat, ks. 09 12 36

Matala WC-istuin

Vakiokorkeutta matalamman wc-istuimen tarve voi olla perusteltua, mikäli askelman turvallinen käyttö ei ratkaise wc-istuimelle pääsyä. Matala wc-istuin ei voi olla ainoa wc-istuin, mikäli taloudessa asuu erikokoisia henkilöitä

09 12 06 01 Korkea wc-istuin

Vakiokorkeutta korkeammat Wc-istuimet (kiinteästi asennettava).

Arvioinnissa huomioitavaa

Apuvälinetarpeen arvioinnissa on huomioitava korkean wc-istuimen yhteensopivuus kallistettavaa wc/suihkutuolia käytettäessä. Wc-istuimen irtoamisvaara on huomioitava, jos wc-istuin on liimattu lattiaan. Asiakkaan siirtyessä sivulta wc-istuimelle voi liimakiinnitys pettää. Arvioinnissa huomioitava kiinnitysmahdollisuudet esim. saako pultein kiinnittää lattiaan.

Korvaamisen perusteita

Voidaan korvata itsenäisen wc-asioinnin mahdollistamiseksi henkilölle, joka ei pysty siirtymään vakiokorkuiselle wc-istuimelle seisoma-asennon tai apuvälineiden (esim. liukulauta) avulla. Wc-asiointiin tarvitaan myös enemmän tilaa esimerkiksi suolen stimulointiin, tuseeraamiseen tai virtsarakon katetrointiin (wc-koroke pienentää wc-aukkoa). Tarve apuvälineelle on pitkäkestoinen ja muut vaihtoehtoiset ratkaisut kuten korokkeet ym. on arvioitu.

WC-istuimeen voidaan asiakkaan toimintakyvyn tukemiseksi tarvittaessa myöntää lisävarusteena käsitet.

09 12 06 02 Pesevät ja/tai kuivaavat wc-istuimet

Wc-istuimet joihin on sisäänrakennetut mekanismit joiden avulla henkilö voi suorittaa alapesun ja kuivauksen.

Vammaispalvelulain perusteella voidaan korvata pesevä ja kuivaava WC-istuin (09 12 06 02) tai istuimeen kiinnitettävä suihku / kuivaaja (ks. 09 12 36).

Arvioinnissa huomioitavaa

Apuvälinetarpeen arvioinnissa on otettava huomioon käytössä olevan wc-istuimen koko ja käyttäjän tarpeet.

Korvaamisen perusteita

Voidaan korvata itsenäisen wc-asioinnin mahdollistamiseksi henkilölle, joka ei pysty käsin tai muiden apuvälineiden avulla pyyhkimiseen/peseytymiseen/kuivaamiseen eikä irrallinen suihku- ja kuivausmekanismi sovellu käytettäväksi. (ks. 09 12 36). Tarve apuvälineelle on pitkäkestoinen.

09 12 18 WC-istuimen korotukset, kiinteät

WC-istuimeen pysyvästi kiinnitettävät välineet, joilla korotetaan istumakorkeutta ja näin helpotetaan WC-istuimelle laskeutumista ja siitä nousemista. Kohtaan sisältyvät esim. sokkelit.

09 12 21 Wc-istuimet korkeussäädettävät

WC-istuimet joissa on nouseva ja laskeva istuinosa, joka helpottaa WC-istuimelle istuutumista ja siitä nousemista

Ryhmään kuuluvat wc-istuimen korkeutta hydraulisesti tai sähköisesti nostavat/laskevat välineet kuten wc-istuimen päälle siirrettävä wc-renkaalla varustettu sähkötoiminen nostin. Nostinta on saatavilla joko seinä- tai lattiakiinnityksellä.

Korvaamisen perusteita

Kiinteästi asennettava wc-nostin voidaan myöntää itsenäisen wc-asioinnin mahdollistamiseksi henkilölle, jolla on sairaudesta tai vammasta johtuva huomattava alaraajojen lihasheikkous tai muu yksilöllinen tarve (esim. eri tasoissa siirtyminen ei onnistu). Tarve apuvälineelle on pitkäkestoinen ja muut vaihtoehtoiset ratkaisut esim. wc-korottajat on arvioitu. Kiinteä nostin voidaan myöntää, jos jalallinen nostin ei sovellu (esim. jalas estää siirtymisen).

Seinään asennettava korkeussäädettävä wc-istuin voidaan myöntää, kun irrallinen tai kiinteä wc-nostin ei sovellu asiakkaan käyttöön.

09 12 36 Wc-istuimeen kiinnitettävät erilliset suihkut ja kuivaajat

WC-istuimeen kiinnitettävät välineet, jotka suihkuttavat vettä ja voivat kuivata ilmalla henkilön intiimialueet hänen istuessaan WC-istuimella.

WC-istuimeen kiinnitettävä suihku tai kuivaaja voidaan korvata hakemuksen perusteella sosiaalitoimesta vammaispalvelulain mukaan vaikeavammaiselle henkilölle.

Pesevä ja kuivaava WC-istuin ks. 09 12 06 02

Arvioinnissa huomioitavaa

Apuvälinetarpeen arvioinnissa on otettava huomioon wc-istuimen ja henkilön koko. Wc-istuimen soveltuvuus tulee arvioida. Nykyistä wc-istuinta ei vaihdeta, jos se soveltuu asiakkaan käyttöön (koko, korkeus).

Irrallisten suihku- ja kuivausmekanismin asentaminen edellyttää sähkö- ja vesiliitäntää.

Korvaamisen perusteita

Erilliset suihkut ja kuivaajat voidaan myöntää itsenäisen wc-asioinnin mahdollistamiseksi henkilölle, joka ei pysty käsin tai muiden apuvälineiden avulla pyyhkimiseen/peseytymiseen/kuivaamiseen ja tarve on pitkäkestoinen.

PESEYTYMINEN

Peseytymis-, suihku- ja kylpyvälineitä voidaan korvata potilaan päivittäisistä toiminnoista suoriutumisen tueksi lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineinä (siirrettävät apuvälineet) tai vammaispalvelulain perusteella korvattavana laitteena (kiinteästi asennettavat). Esteetön asumisen tuki koskee myös saunatilaa.

Esteettömien wc- ja pesutilojen suunnittelun tueksi on julkaistu uusi opas (2018) pohjautuen Valtioneuvoston asetukseen rakennuksen esteettömyydestä 241/2017:

[Esteetön WC- ja pesutilaopas](#)

09 33 03 Kylpy/suihkutuolit/ammelaudat, jakkarat, selkänojat ja istuimet

Kylvyn tai suihkun aikana istumista tukevat välineet.

09 33 05 03 Suihkuistuimet, seinään kiinnitettävät

Seinään kiinnitettävät istuimet, joiden päällä istuen voidaan peseytyä. Sisältää esim. mallit, jotka voidaan taittaa seinää vasten silloin kun niitä ei käytetä.

Arvioinnissa huomioitavaa

Arviointia tehtäessä tulee ottaa huomioon rakennustekniset vaatimukset.

Korvaamisen perusteita

Voidaan korvata itsenäisen peseytymisen mahdollistamiseksi, kun siirrettävät suihkuistuimet eivät sovellu esim. tilanahtauden ja/tai siirtymisturvallisuuden vuoksi.

09 33 09 Suihkut ja suihkuyksiköt

Kohtaan sisältyvät esim. suihkun ovet, suihkuverhot sekä laitteet ja kiinnittimet suihkusuuttimen säätämiseen.

Vammaispalvelulain perusteella voidaan korvata suihkun ovet, suihkuseinä tai sen poisto. Suihkuverhoja ei korvata.

Arvioinnissa huomioitavaa

Asunnon muutostöiden suunnittelussa tulee arvioida suihkusekoittajan paikka ja malli optimaalisen käytön mahdollistamiseksi.

09 33 12 Kylpypaarit, suihku- ja hoitopöydät

Kiinteät tai siirrettävät pöydät, joilla henkilö makaa kylvyn, suihkun tai vaipanvaihdon yhteydessä.

Arvioinnissa huomioitavaa

Arviointia tehtäessä tulee ottaa huomioon rakennustekniset vaatimukset.

Myöntämisen perusteet

Vammaispalvelulain perusteella voidaan korvata kiinteä suihkupöytä, kun pyörällinen pesutaso ei sovellu esim. tilan ahtauden vuoksi.

HENKILÖNNOSTOLAITTEET

Laitteet, joiden avulla voidaan nostaa henkilö ja muuttaa hänen sijaintiaan ja asentoaan jonkin toiminnon suorittamiseksi.

12 36 12 Nostolaitteet, seinään, lattiaan ja/tai kattoon kiinnitettävät

Laitteisto, jonka avulla henkilö voidaan nostaa ja siirtää henkilö laitteiston sallimassa tilassa.

Arvioinnissa huomioitavaa

Kiinteää nostinta arvioitaessa tulee rakennustekniset mahdollisuudet kartoittaa sekä huomioida taloyhtiön/asunnon omistajan luvat kiinnitykselle. Nostolaitteen kiinnitys tulee tehdä laitevalmistajan ohjeiden mukaisesti hyvää rakennustapaa noudattaen.

Henkilönostimen arvioinnissa tulee nostoliinan mallin valinta tehdä huolellisesti riippumatta siitä, onko nostin siirrettävä vai kiinteästi asennettava katonostin. Asiakas saattaa tarvita useita nostoliinoja eri käyttötarkoituksiin (esim. yleisliinan lisäksi suihkuliinan pesujen yhteydessä käytettäväksi ja hygieniaaliinan wc-toimintoihin).

Korvaamisen perusteita

Väline voidaan korvata, kun siirrettävän nosturin käyttö ei ole mahdollista tai se tuottaa kohtuuttomia vaikeuksia (esim. ahtaat tilat tai lattiapintojen korkeusero). Kiinteästi asennettava nostolaite voidaan myöntää vakituiseen asuntoon. Henkilönostimia ei myönnetä esim. palvelukoteihin henkilökunnan ergonomian parantamiseksi, vaan tällöin nostolaitteen tarpeellisuuden arviointi ja hankinta on työnantajan vastuulla.

KEITTIÖTOIMINNOT

Arvioinnissa huomioitavaa

Vammaispalvelulain perusteella voidaan korvata tai antaa käyttöön kodinkone, joka ominaisuuksiltaan soveltuu vaikeavammaiselle (esim. kodinkone helppokäyttöisillä kytkimillä). Päivittäisistä toiminnoista suoriutumiseen tarvittavista laitteista ja koneista voidaan harkinnan mukaan ja määrärahojen mukaisesti korvata puolet hankintahinnasta. Tavanomaisia kodinkoneita ei korvata.

Vamman kannalta laitteen/koneen välttämättömät muutostyöt korvataan kokonaan.

Keittiön muutostyöt korvataan niiltä osin kuin ne ovat henkilön keittiötoiminnoissa suoriutumisen arvioinnin perusteella välttämättömiä. Arvioinnissa tulee huomioida asiakkaan päivittäiset toiminnot ja ruuanlaittotottumukset.

Vammaispalvelulain perusteella voidaan esteettömänä asumisen tukena korvata tiskipöydän muutoksia kuten jalkatila pyörätuolin käyttäjälle, korkeuden muuttaminen, hanan paikan vaihto tai pitkävipu hanaan ylettämiseksi. Kuivauskaappi voidaan tarpeen mukaan laskea tai järjestää astioiden kuivaus tiskipöydälle.

Kalusteisiin asennettavan erillisuunin tai tasolieden sijoittelu ja ominaisuudet (mm. käyttökytkimet, sivulle aukeava uuninluukku tai ulosvedettävä ritiläkisko) tulee arvioida käyttäjän tarpeiden mukaisesti.

Korkeussäädettävien keittiökalusteiden välttämättömyys arvioidaan asiakkaan arjen toimintojen ja ruuanlaittotottumusten sekä taloudessa asuvan puolison tai perheenjäsenien kokonaisarviointina, mikäli sellaista kiinteää työskentelykorkeutta ei löydy, mikä toimisi kohtuullisesti molemmille ruokaa laittaville henkilöille.

Vanhoihin kaapistoihin voidaan korvata ulosvedettävät laatikostot silloin, jos muutostyön katsotaan olevan henkilön toimintakyvyn kannalta välttämätön. Mikäli tämä ei perustellusta syystä ole mahdollista, korvataan koko kaapisto. Sama koskee myös muissa tiloissa kaappeihin tehtäviä muutostöitä.

Myöntämisen perusteet

Keittiön muutostöitä voidaan korvata yksilöllisen tarpeen perusteella, kun se mahdollistaa itsenäiset keittiötoiminnot turvallisesti. Tavanomaiseen asumiseen liittyviä välineitä ei korvata, mutta niihin voidaan korvata muutostöitä kuten jääkaapin kahva.

TUKEUTUMISVÄLINEET

Tukeutumisvälineen kiinnittämiseen tulee olla asunnon omistajalta ja taloyhtiön isännöitsijältä lupa. Kiinnittämisessä tulee huomioida mm. seinä- ja/tai lattiamateriaalin kestävyys. Erityisesti kosteissa tiloissa tulee ottaa huomioon rakennussäädökset. Ammattilaisen tulee suorittaa tukeutumisvälineen kiinnitys hyvää rakennustapaa noudattaen.

18 18 03 Käsijohteet

Kiinteät kaiteet antamaan tukea liikkumiseen

Arvioinnissa huomioitavaa

Arvioinnissa tulee huomioida rakennussäädökset ja ohjeet. Kaiteiden ja käsijohteiden ja muusta putoamisen ja harhaan astumisen estämisestä säädetään maankäyttö ja rakennuslain 117 d §:n 2 momentin nojalla annetussa [asetuksessa](#).

Yhtiömuotoisessa asumisessa vastuunjaosta ja korvattavuudesta neuvotellaan taloyhtiön ja vammaispalvelun kesken ja sovitaan kunnossapidosta.

Näkövammaisten asuinympäristön suunnittelu ks. luku [Näkövammaisten ympäristön esteetön suunnittelu](#).

Korvaamisen perusteita

Käsijohteet voidaan myöntää, kun ne ovat välttämättömiä liikkumisen ja toimintakyvyn turvaamiseksi.

18 18 09 Tukikaiteet (tukikahvat)

18 18 06

Seinään ja/tai lattiaan kiinnitetyt kaiteet antamaan käsivarsille tukea.

Tukikahvat mahdollistavat henkilön suoriutumisen päivittäisistä toiminnoista (peseytyminen ja siirtyminen).

Tukikahvojen myöntämistä muun kuin vammaispalvelulain perusteella on yhdenmukaistettu hyvinvointialueella apuvälinekeskuksen toimesta. Kahvojen asennukseen suositellaan käytettävän rakennusalan ammattilaisia.

18 18 09 01 Seinään kiinnitettävät tukikaiteet

18 18 06

Kohtaan sisältyvät esim. sivulle tai ylöskäännettävät tukikaiteet

Arvioinnissa huomioitavaa

Seinältä alas laskeutuvat tukikahvat voivat tulla kyseeseen, kun wc-istuimeen ei voi kiinnittää tukikahvoja esim. henkilön siirtymistavasta, koosta tai lattiarakenteesta johtuen. Arvioinnissa tulee ottaa huomioon lisätukijalan tarve. Tukikaiteiden tulee ylettyä wc-istuimen etuosaan asti.

18 18 09 02 Lattiaan kiinnitettävät tukikaiteet

Tukikaiteet, jotka kiinnitetään lattiaan tai lattiaan kiinnitettyyn kiinnitystolppaan. Kohtaan sisältyvät tukitangot, jotka kiinnitetään lattiaan ja kattoon.

Arvioinnissa huomioitavaa

Lattiaan kiinnitettävät tukikaiteet voivat tulla kyseeseen, kun wc-istuin pitää asentaa reilusti irti seinästä.

18 18 11 Saranoidut tukikaiteet ja käsivarsituet

Saranoidut tukikaiteet ja käsivarsituet Välineet, jotka antavat tukea asennonvaihtoon ja jotka voidaan kiinnittää seinään tai lattiaan ja jotka voidaan tarvittaessa kääntää pois tieltä joko ylös tai sivulle tai laskea alas. Käsivarsi- ja selkätuet, WC-istuimeen kiinnitettävät, ks. 09 12 24. Tuolien käsivarsituet, ks. 18 10 09. Ks. Vammaispalvelujen käsikirja/Asunnon muutostyöt121

PORTIN-, OVEN-, IKKUNAN- JA VERHONAVAAJAT/SULKIJAT

18 21 03 Ovenavaajat ja – sulkijat

Sähköinen ovikoneisto korvataan pääsääntöisesti vammaispalvelulain perusteella vaikeavammaisen henkilön vakinaisen asunnon oveen, kun tarve on pysyvää ja hän ei pysty tavanomaisin keinoin avaamaan tai sulkemaan ovea ja on siten itsenäisen suoriutumisen ja liikkumisen kannalta välttämätön.

Arvioinnissa huomioitavaa

Ennen sähköisen ovikoneiston korvaamista tulee arvioida muut oven avaamista helpottavat keinot (esim. ovipumppujen säätö, lukkomekanismin muutos, pienapuvälineet). Yhtiömuotoisessa asumisessa vastuunjaosta (esim. alaoven tai hissien oven avaaminen) neuvotellaan taloyhtiön ja vammaispalvelun kesken korvattavuudesta ja kunnossapidosta.

Myöntämisen perusteista

Päätöksen edellytyksenä on asiakkaan tekemä hakemus ja julkisen terveydenhuollon fysioterapeutin tai apuvälinealan asiantuntijan tekemä suositus. Ovikoneisto voidaan joissakin tilanteissa myöntää osana terveydenhuollon ympäristönhallintajärjestelmää ks. 24 13 03 Ympäristönhallintalaitteet. Ympäristönhallintalaitteiden arviointi on keskitetty alueelliseen apuvälinepalvelukeskukseen.

18 21 06 Ikkunanavaajat ja -sulkijat

18 21 09 Verhonavaajat ja – sulkijat

18 21 12 Markiisien ja sälekaihtimien avaajat ja sulkijat

Myöntämisen perusteista

Ikkunan-, verhojen-, markiisien ja sälekaihtimien avaajat ja sulkijat voidaan myöntää vammaispalvelulain perusteella vammaisen henkilön vakinaisen asunnon ikkunoihin, kun henkilöllä on tarve avata/sulkea ikkunat ja/ tai verhot tai säätää markiiseja ja se mahdollistaa itsenäisen suoriutumisen. Em. välineet voidaan myöntää perustellusta syystä erikoissairaanhoidosta alueellisesta apuvälinepalvelukeskuksesta osana ympäristönhallintajärjestelmää ks. 24 13 03 ympäristönhallintalaitteet.

LUKOT

18 21 15 Lukot

Kohtaan sisältyvät esim. sähkölukot.

Lukot voidaan korvata vammaispalvelulain perusteella hakijan vakituisen asunnon oveen, mikäli henkilö ei vammasta tai pitkäaikaisesta sairaudesta johtuen pysty avaamaan ja sulkemaan ovea muilla apuvälineillä.

Yhtiömuotoisessa asumisessa vastuunjaosta neuvotellaan taloyhtiön ja vammaispalvelun kesken korvattavuudesta ja kunnossapidosta.

Sähkölukko voidaan myöntää lääkinnällisenä kuntoutuksena osana ympäristönhallintajärjestelmää. Ks. [Apuvälineiden valtakunnalliset luovutusperusteet 2023](#) s. 193.

Arvioinnissa huomioitavaa

Voidaan myöntää itsenäisen liikkumisen mahdollistamiseksi ja kotona selviytymisen tukemiseksi henkilölle, jonka toimintakyky on sairauden tai vamman takia heikentynyt (esim. oven

avaaminen/sulkeminen käsivoimin ei onnistu), mutta liikkuminen itsenäisesti on vielä mahdollista ja henkilö ei pysty avaamaan ja sulkemaan ovea muilla apuvälineillä. Jos henkilö liikkuu pelkästään omaisen tai avustajan kanssa, apuvälinettä/ laitetta ei myönnetä/korvata. Asennus tehdään vakituiseen asuntoon.

ASUNNON MUUT TILAT JA NIIDEN TILOJEN VARUSTEET

18 21 03 Ovenavaajat ja sulkijat

Kohtaan sisältyvät esim. liukuovet, ylös kääntyvät ovet, taitto-ovet ja heiluriovet.

Arvioinnissa huomioitavaa

Liikkumisen apuvälineen tilatarve (esim. oven levennys, liukuovi, oven ja karmien poisto) välttämättömissä asuintiloissa sekä oven käytettävyys.

Korvaamisen perusteita

Voidaan korvata vammaispalvelulain mukaisena esteettömän asumisen tukena hakijalle, joka pitkäaikaisen vamman tai sairauden vuoksi ei pysty käyttämään ovea /ovia vakinaisessa asunnossaan muiden apuvälineratkaisujen avulla, uusi ovi on välttämätön itsenäisen asumisen ja omatoimisen liikkumisen kannalta.

Autotallin ylös kääntyvä ovi voidaan korvata, kun se mahdollistaa omatoimisen liikkumisen ja on säännöllistä esim. työssä käynti.

18 24 12 Kynnykset

Lattiakynnykset, jotka asetetaan ovien alle ja sisätilojen sisääntuloon. Kohtaan sisältyvät esim. kumitiivisteet, joita voidaan käyttää esim. suihkukaapin ympärillä, ylityssillat.

Erilaisia kynnyksiä voidaan korvata vammaispalvelulain mukaisena esteettömän asumisen tukena hakijalle, joka ei pitkäaikaisen vamman tai sairauden vuoksi pysty liikkumaan ilman muutostöitä, erikoiskynnys on välttämätön itsenäisen asumisen ja liikkumisen kannalta.

Arvioinnissa huomioitavaa

Vammaispalvelulain mukaisena asunnon muutostyönä voidaan myöntää huoneitten välisten kynnysten poistoja ja erikoiskynnyksiä (esim. pneumaattinen kynnys) silloin, kun ne mahdollistavat henkilön liikkumisen asunnossaan. Kosteissa tiloissa kynnys estää veden valumisen muihin tiloihin. Kosteiden tilojen rakenteelliset muutokset edellyttävät taloyhtiön luvan.

Parveke

Omakotitalosta tai rivitalosta ulospääsyn mahdollistamiseksi korvataan pääsääntöisesti yksi esteetön uloskäynti. Parvekkeen/terassin luiskaus/esteettömäksi tekeminen voidaan korvata, jos pääsisäänkäynniltä ei ole mahdollista kulkea myös takapihalle esteettömästi tai kun se katsotaan vammaiselle henkilölle välttämättömäksi esteettömän asumisen tueksi.

Sauna

Asunnossa olevaan saunaan tehtävät kohtuulliset muutostyöt voidaan korvata esteettömän asumisen tukena, mikäli vammaisen henkilö kokee saunan käytön itselleen välttämättömäksi.

TASOEROT

18 30 Hissit, nostotasot, porrashissit ja luiskat

ks. Vammaispalvelujen käsikirja/ Asuntoon kuuluvat välineet ja laitteet.123

Ohje tasoerojen muokkaamiseen: https://www.hel.fi/static/hkr/helsinkikaikille/ohjeet/Suraku_Kortti-3_060208.pdf

18 30 18 Luiskat, kiinteät

Kiinteät viettävät pinnat, jotka muodostavat sillan kahden eri tason välille.

Kiinteä luiska, nostotaso, pyörätuoli- tai porrashissi voidaan korvata vammaispalveluiden kautta vaikeavammaiselle henkilölle. Oppilaitoksessa opiskelevan apuvälineet korvaa opetustoimi.

Arvioinnissa huomioitavaa

Arvioinnissa tulee huomioida rakennussäädökset ja ohjeet sekä asiakkaan yksilölliset tarpeet kuten apuvälineen vaatima tila, kelausvoima, kuinka luiskaa lähestytään, samanaikaisesti luiskaa käyttävät muut henkilöt ja käytettävissä oleva tila.

[Valtioneuvoston asetus rakennuksen esteettömyydestä 241/2017:](#)

”Luiska tulee olla helposti havaittava, suora, pinnaltaan tasainen, kova ja luistamaton, leveydeltään vähintään 900 mm ja sen reunassa on oltava vähintään 50 mm korkea suojarieha, jos luiska ei rajaudu kiinteään rakenteeseen.” Luiskan ala- ja yläpäässä on oltava vähintään 1 500 millimetriä pitkä vaakasuora tasanne. Luiskan kaltevuus saa olla enintään viisi prosenttia. Jos korkeusero on enintään 1 000 millimetriä, luiskan kaltevuus saa kuitenkin olla enintään kahdeksan prosenttia. Tällöin yhtäjaksoisen luiskan korkeusero saa olla enintään 500 millimetriä, jonka jälkeen kulkuväylällä on oltava vaakasuora vähintään 2 000 millimetriä pitkä välitasanne. Ulkotilassa luiska saa kuitenkin olla kaltevuudeltaan yli viisi prosenttia vain, jos se voidaan pitää sisätilassa olevaan luiskaan verrattavassa kunnossa. Kaiteesta, käsijohteesta ja muusta putoamisen ja harhaan astumisen estämisestä säädetään maankäyttö- ja rakennuslain 117 d §:n 2 momentin nojalla annetussa asetuksessa.

Luiskaa suunniteltaessa tulee ottaa huomioon käyttöturvallisuutta koskeva lainsäädäntö³. Portaassa ja luiskassa on oltava käsijohde koko pituudella ja molemmilla puolilla syöksyä. Tarvittaessa on oltava kaksi käsijohdetta päällekkäin lasten ja pyörätuolilla liikkuvien huomioon ottamiseksi. Käsijohteesta on saatava tukeva ote. Käsijohteen ja sen päätteen on oltava turvallinen ja sen on jatkuttava syöksyn alkamis- ja loppumiskohdan ohi. Johteen on jatkuttava yhtenäisenä välitasanteella.

Korvaamisen perusteita

³ [Ympäristöministeriön asetus rakennuksen käyttöturvallisuudesta](#)

Kiinteä luiska voidaan korvata vammaispalvelulain mukaisena esteettömän asumisen tukena liikkumisen mahdollistamiseksi vaikeavammaiselle henkilölle, joka käyttää pyörällistä liikkumisapuvälinettä (esim. kävelyteline, pyörätuoli, sähköinen liikkumisapuväline). Luiska voidaan asentaa asunnon sisälle tai ulko-oven eteen, kun tarve on säännöllistä ja jatkuvaa.

HISSIT

Asuntoon asennetta hissi voidaan asentaa rakennusteknisten ja muiden edellytysten täyttyessä. Vammaispalvelulain ja -asetuksen tarkoittama esteiden poistaminen asunnon välittömästä lähiympäristöstä ei tule yleensä sovellettavaksi, kun

- vammainen henkilö asuu kerrostalossa ja
- kyse on hissien tai muun nostolaitteen tai välineen asentamisesta taloyhtiön porrashuoneeseen. (THL)

Asunnon ulkopuolelle asennettava hissi voi tulla kyseeseen esim. omakotitalossa, kun sisäänkäyntiä ei voida luiskata suuresta korkeuserosta ja pihan muodosta johtuen. Asunnon ulkopuolelle asennettavan hissien arvioinnissa tulee huomioida myös talviolosuhteet.

Esteetön hissi: *"hissin korin on oltava vähintään 1 100 millimetriä leveä ovisivultaan ja vähintään 1 400 millimetriä syvä. Olemassa olevaan asuinrakennukseen jälkiasennettavan hissien korin mitoitus voi poiketa tässä momentissa säädetystä, jos se on välttämätöntä rakennuksen merkittävien ominaisuuksien säilyttämiseksi."*⁴

⁴ [Valtioneuvoston asetus rakennuksen esteettömyydestä](#), 7§:

18 30 05 Nostotasot ja pyörätuolihissit

Tasolla varustetut nostolaitteet, jotka liikkuvat kahden tai useamman tason välillä; niissä ei ole kattoa, eivätkä ne toimi kuilussa.

18 30 10 Porrashissit, istuimelliset

Välineet, joissa on istuin tai taso kiinnitettynä yhteen tai useampaan kiskoon, ja jotka mukailevat portaikon muotoja ja kulmaa; mukaan lukien porrashissit, jotka nostavat pyörätuolin

18 30 11 Porrashissit, tasolliset

Välineet, joissa on taso kiinnitettynä yhteen tai useampaan kiskoon, ja jotka mukailevat portaikon muotoa ja kulmaa. Kohtaan sisältyvät esim. Porrashissit, jotka nostavat pyörätuolin.

Arvioinnissa huomioitavaa

Liikkumisen tapa ja istumatasapaino esim. tuolihississä. Asunnon välttämättömien tilojen sijoittuminen eri kerrokseen (tyypillisimmin pesutilat eri kerroksessa muiden asuintilojen kanssa).

Tilatarve:

- hissi ei saa olla ainoa yhteys kerrosten välillä, portaiden tulee jäädä käyttöön.
- apuvälineen käytön ja/tai avustamisen vaatima tila turvalliseen siirtymiseen

Korvaamisen perusteita

Nostotason, pyörätuoli- ja porrashissin voidaan korvata vammaispalvelulain perusteella, kun henkilön selviytyminen kotona ilman erityisratkaisuja ei onnistu.

Lisätietoa esteettömän hissin suunnitteluun:

[Hissi | Invalidiliitto](#)

ASUNNON JA MUIDEN TILOJEN TURVALLISUUSVARUSTEET

18 33 03 Liukastumista estävät materiaalit lattioihin ja portaisiin

Pintamateriaalit, jotka vähentävät liukastumisvaaraa. Kohtaan sisältyvät esim. luistamattomat matot ja laatat.

Korvaamisen perusteita

Voidaan korvata osana esteettömän asumisen tukena, kun muut ratkaisut (esim. omakustanteisesti hankittavat liukuestesukat, liukuestematot, tarrat) eivät ole riittäviä ja turvallinen omatoiminen suoriutuminen sitä edellyttää.

18 33 06 Turvakaiteet, aidat ja portit ikkunoihin, portaisiin ja hisseihin

[Ympäristöministeriön asetus rakennuksen käyttöturvallisuudesta \(1007/2017\)](#) luku 2: Putoamisen ja harhaan astumisen estäminen.⁵

Korvaamisen perusteita

Voidaan korvata, kun tavoitteena on varmistaa turvallinen liikkuminen (myös ulkona) ja estää portaikkoon putoaminen (esimerkiksi apuvälineen turvallinen käyttö tai ilman apuvälineitä liikkuva vammaisen lapsi). Arvioinnissa on otettava huomioon yksilölliset olosuhteet.

⁵ [http://www.ym.fi/fi-FI/Ajankohtaista/Uusi_asetus_rakennusten_kayttoturvallisu\(45513\)](http://www.ym.fi/fi-FI/Ajankohtaista/Uusi_asetus_rakennusten_kayttoturvallisu(45513))

18 36 Säilytyskalusteet

Ks. vammaispalvelujen käsikirja/ Esteettömän asumisen tuki

KUULOVAMMAISEN HENKILÖN ASUNNON MUUTOSTYÖT

Kuulemisen palvelut ja apuvälineet hoidetaan yhteistyössä kuulo- ja apuvälinekeskuksen kanssa. Kiinteät induktiosilmukat järjestetään hyvinvointialueen vammaispalveluiden kautta terveydenhuollon tekemän suosituksen ja asiakkaan hakemuksen perusteella.

Hyvät kuunteluolosuhteet ovat kommunikoinnin perusedellytys. Hyvissä ääniolosuhteissa kaikki voivat kuulla vaivattomasti, mutta erityisen tärkeitä hyvät kuunteluolosuhteet ovat huonokuuloisille.

Maankäyttö- ja rakennuslaki (132/1999) ja Rakennusasetus (RakA/1994) velvoittavat rakentamaan julkiset tilat kuuntelun kannalta esteettömiksi, mutta hyvät kuunteluolosuhteet myös palvelutiloissa sekä yksityisissä kodeissa helpottavat huonokuuloisen selviytymistä.

Kotiloissa akustiikka ei yleensä ole ongelma, mutta jos sisustusratkaisut suosivat korkeita tiloja, paljon ikkunapintoja ja kovia materiaaleja, voi kaikuisuus muodostua häiritseväksi. Tilannetta voidaan parantaa esimerkiksi tilojen ja toimintojen suunnittelulla ja äänen eristämällä erilaisilla akustiikkaratkaisuilla esimerkiksi akustiikkalevyillä.

Kuuloliiton opas. (2012.) Esteetön kuunteluympäristö:

https://www.kuuloliitto.fi/wp-content/uploads/2017/03/esteetn_kuunteluymprist_-esite.pdf

HÄLYTYS- JA MERKINANTOVÄLINEET

22 27 04 Merkinantovälineet näköön perustuvat (Hälytinlaitteet)

Kuulovammaisille tarkoitetut hälytinlaitteet koostuvat lähettimistä ja valovastaanottimista. Lähettimet muuttavat äänisignaalin (ovikello, puhelin, palovaroitin jne.) radiosignaaliksi, joka lähetetään vastaanottimille. Vastaanottimet ilmoittavat saapuneen signaalin valolla tai äänellä tai niiden yhdistelmällä. Vastaanottimissa olevat symbolit ilmaisevat mistä lähettimestä hälytys tulee. Vastaanottiin voidaan liittää tärustin, joka ilmaisee hälytyksen tärinällä esim. nukuttaessa.

Vastaanotin ja hälytystapa valitaan aina yksilöllisesti asiakkaasta ja kuulovammasta riippuen, kun kuulokynnystaso (taajuuksien 0,5, 1, 2, 4 kHz kuulokynnysten keskiarvo paremmassa/huonommassa korvassa) on ≥ 60 dB.

Hälytinjärjestelmä voi sisältää alla olevat toiminnot:

- ovikellolähetin
- palovaroitin
- itkuhälytin
- puhelinlähetin
- painonappilähetin
- valo / äänivastaanotin
- valovastaanotin
- mukana kuljetettava tärinävastaanotin

Arviointi, korvaaminen ja työnjako

Lainsäädännön mukaan kiinteästi asuntoon asennettavat hälytysjärjestelmät ovat vammaispalvelusta korvattavia apuvälineitä. Kuulovammaisten hälytysjärjestelmien arviointi ja hallinta keskitetään jatkossa sairaala Novan kuulo- ja apuvälinekeskukseen. Hälytinlaitesuunnitelman tekee kuulovammaisten kuntoutusohjaaja.

Kuuloasema vastaa kuulovammaisten hälytinlaitteiden hankinnasta ja asennuksista ja syntyvistä kustannuksista vastaa vammaispalvelut. Hälytinlaitteiden huolto, purku ja vaihtokustannuksista vastaa apuvälinekeskus. Huolto-, purku- ja vaihtotöiden työtilaukset järjestetään kuulovammaisten kuntoutusohjaajan kautta.

Hälytinalitteet palautetaan sairaala Novan apuvälinepisteelle. Laitteet puhdistetaan, huolletaan ja tarkistetaan, jonka jälkeen laitteet kierrätetään takaisin käyttöön. Poikkeuksena ovat yli viisi (5) vuotta vanhat palovaroittimet.

22 27 12 Kellot

Välineet, joilla mitataan aikaa ja jotka näyttävät ja/tai kertovat ajan. Kohtaan sisältyvät esim. kannettavat ja ei-kannettavat kellot ja kellot, joissa on tai ei ole hälytystoimintoa.

Kuulovammaisten herätyskellot, joissa ääninäominaisuus, myönnetään kuulovammaiselle kuuloasemalta, joko erillisenä herätyskello-äristin -yhdistelmä tai kuulovammaisella tarkoitetun hälytinalitteiston osana.

NÄKÖVAMMAISEN HENKILÖN ASUNNON MUUTOSTYÖT⁶

”Hyvin suunniteltu ja rakennettu ympäristö helpottaa näkövammaisen ihmisen itsenäistä toimintaa ja auttaa suoriutumaan turvallisesti ja omatoimisesti. Esteettömän asunnon ja asumisympäristön rakentaminen näkövammaiselle ihmiselle edellyttää usein toisenlaisia ratkaisuja kuin miten perinteisesti liikkumisesteettömyys on mielletty. Näkövammaiselle tehtävät asunnon muutostyöt ovat pääasiassa valaistuksen ja turvallisuuden parantamista.”

⁶ Lähteenä on käytetty Näkövammaisten Liitto ry:n materiaalia ja suoria lainauksia saadun luvan mukaisesti: <https://www.nkl.fi/fi/etusivu/ajan kohtaista/lausunto/suosituksset/nakovammaisten-asunnon-muutostoiden-jarjestaminen>

Näkövammaisten erityistarpeet muutostöissä

Asiantuntijat laativat muutostyösuunnitelman. Asunnon muutostyöt sisällä ja ulkona asunnon välittömässä läheisyydessä tähtäävät toimintakyvyn parantamiseen valaistuksen, pintamateriaalien, värityksen ja kontrastien avulla. Valaistusta ja pintojen väritystä on aina tarkastettava kokonaisuutena. Suunnittelussa on otettava huomioon näkövammaisen omat tarpeet, asunnon eri tilojen toiminnalliset vaatimukset sekä kustannukset. Asiantuntija osaa muutostyösuunnitelmassa ottaa huomioon niin taloudelliset kuin esteettiset näkökulmat.

Valaistuksen muuttaminen

Valontarve lisääntyy useimmissa silmäsairauksissa. Hyvä valaistus auttaa lähes sokeaakin henkilöä tilan hahmottamisessa ja suunnistautumisessa sekä parantaa näkemisen varmuutta. Toimiva valaistus saadaan asentamalla koko kotiin häikäisemätön tasainen yleisvalaistus. Koska suuri osa heikkonäköisistä on normaalia herkempiä häikäistymään, valaisinten häikäisysojaus ja valon suuntaus on erityisen tärkeää. Valojen himmentimet hyödyntävät niitä käyttäjiä, joilla häikäistymistä tai näkemisen muutoksia tapahtuu useita kertoja vuorokaudessa. On myös vältettävä valon heijastumista häikäisevästi ja niin kutsuttuja kiiltokuvastumia eri pinnoilta. Tarvittaessa sälekaihtimilla poistetaan luonnonvalon aiheuttama häikäisy.

Kotona tarvitaan riittävää valaistusta tarkempaan työskentelyyn tai toimintaan seuraavissa kohteissa:

- eteisen naulakko ja kenkien säilytystilat sekä ulko-oven lähiympäristö (sisääntulijan tunnistaminen)
- komerot ja vaatehuone (pukeutuminen)
- kodinhoituhuone, (pyykinkäsittely)
- keittiön työtasot ja -kaapistot sekä kodinkoneet, ruokailu (syöminen, ruuan valmistus ja käsittely)
- tarkkaa lähikatselua vaativat tilat (esimerkiksi lukeminen ja käsityöt)

Eri tilojen valaistusvoimakkuussuosituksia

- vaatesäilytys 300 lx, valoa myös naulakon yläosaan ja hattuhyllylle
- portaat, luiskat 300 lx (portaan alku- ja loppupäässä 500 lx)

- hissi 300 lx
- ruokailutila 300 lx
- wc-tilat 300 lx (yleisvalaistus ja peilivalaistus kasvojen korkeudella)
- pesuhuone ja pukuhuone 300 - 500 lx (yleisvalaistus ja peilivalaistus kasvojen korkeudella)
- makuuhuone 200 – 300 lx
- oleskelutila 200 – 300 lx
- keittiö 300 – 500 lx ja työtasoilla 500 – 750 lx
- eteinen 300 lx

Turvallisuus

Asunnon välittömässä lähiympäristössä (ulkona) tulee olla riittävä valotasoa. Sisäänkäynnin, ulkoportaiden ja piha-alueen hyvä ja riittävä valaistus lisää turvallisuutta. Piha-alueiden, käytävien risteysalueet, muutostilat, portaat ja luiskat valaistaan hyvin. Valaistus tulee sijoitella tasaisesti niin, että kulku-, toiminta- ja oleskelualueille ei jää pimeitä kohtia.

Ulkorakennukset, ulkoportaat, autopaikka, postilaatikko ja jätteiden keruupaikka sisältyvät asunnonmuutostöihin yksilöllisen tarvearvion mukaan. Ulkotilojen arviointi on syytä suorittaa riippumatta siitä, asuuko näkövammaisen ihminen kerros- vai pientalossa. Vaarallisten ulokkeiden, esteiden ja tasoerojen poistaminen estää tapaturmia. Käsijohteet portaissa antavat tukea ja ohjaavat kulkua myös vaikeasti hahmotettavissa paikoissa. Porraskäytävien merkittäminen on välttämätöntä putoamisriskin vähentämiseksi. Taloyhtiössä muutostyöt porraskäytävissä ja yleisillä alueilla pyritään saamaan aikaan hyvässä yhteistyössä talon muiden toimijoiden kanssa.

MUUT NÄKÖVAMMAISTA HELPOTTAVAT MUUTOSTYÖT KOTONA

Kontrastien, väritysten ja pintamateriaalien huomioiminen

Kohteiden on erotuttava taustastaan: ovet, ovenpainikkeet, sähköpistokkeet ja vesipisteet. Lattian, seinien ja katon väriyusten välillä on oltava kontrastiero tilan hahmottamisen helpottamiseksi ja lattiapinnassa on vältettävä voimakkaita kuvioita. Sisätilojen pintamateriaalit eivät saa aiheuttaa valon heijastumista häikäisevästi.

Keittiön kaapistojen, niiden vetimien, työtasojen ja seinien välillä on hyvä olla kontrastieroja. Usein tummempi työtaso toimii hyvänä taustana vaaleille astioille. Kylpyhuoneessa sävytetyillä seinä- ja lattiaaatoituksilla voidaan helpottaa valkoisten saniteettikalusteiden havaitsemista.

Muut sisätilojen muutostyöt

Sisätiloissa voidaan tarvita turvallisuutta edistäviä muutostöitä, kuten turvakaiteiden, kitkateippien ja liukuovien asentamista. Muita muutostöitä ovat yksilöllisen tarvearvion mukaan esimerkiksi kaasulieden vaihtaminen sähkölieteen sekä keittiössä ja peseytymistiloissa tehtävät kiinteiden kalusteiden muutokset.

Asunnossa pitäisi olla riittävästi pistokkeita apuvälineitä varten. Näkövammaisilla voi olla käytössään useita tiedonsaantia helpottavia sähköisiä apuvälineitä. Porrasaskelmiin tulee tarvittaessa lisätä kontrastiraita joka askelman etureunaan, ja suoraan kulkureitin jatkeena olevasta portaasta tulee varoittaa tunto- ja tummuuskontrastilla.

Kaihtimet

Näkövammaiselle henkilölle voidaan korvata kaihtimet häikäisyn poistamiseksi.

Arvioinnissa huomioitavaa

Kaihtimen tyyppi valitaan yksilöllisen tarpeen mukaisesti (esim. pimentävät sälekaihtimet, joissa narurei'istä ei pääse valoa tai pimentävä rullaverho, kun sälekaihtimia ei voi asentaa)

Korvaamisen perusteita

Pimennysverhoa suositellaan

- kun henkilö on voimakkaasti häikäistyvä
- henkilölle, joka tarvitsee suodatinlaseja myös sisätiloissa
- kun luonnonvalon määrää pitää pystyä säätämään kaihtimilla
- kun sekä hämärä- että valoadaptaatio on tutkitusti huomattavasti normaalia hitaampaa

Taustamateriaali

Rakennetun ympäristön esteettömyyskartoitus. Opas kartoituksen tilaajalle ja toteuttajalle. Invalidiliitto 2009. osa C 3.1. kuunteluympäristö, C 3.2. näköympäristö

https://www.hel.fi/static/hki4all/eskeh/Esteettomyysopas_low.pdf

Vammaispalvelujen käsikirja, asunnonmuutostyöt

[Asunnon muutostyöt - THL](#)

Yksilölliset palvelut, toimivat asunnot ja esteetön ympäristö: vammaisten ihmisten asumispalveluiden laatusuositus

<http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/70109>

Lisätietoa valaistuksesta

<https://www.nakovammaistenliitto.fi/fi/valaistus>

Lisätietoa väreistä ja kontrastit

[Värit ja kontrastit | Näkövammaisten liitto \(nakovammaistenliitto.fi\)](#)

Vilpponen, Mikael. 2006. Palvelutalojen valaistus. Diplomityö. Sähkö- ja tietoliikennetekniikan osasto. Teknillinen korkeakoulu. Helsinki

<https://aaltodoc.aalto.fi/server/api/core/bitstreams/66ae41dd-1aba-4fb9-b259-45aaeb9c9d3b/content>

LÄÄKINNÄLLISEN KUNTOUTUKSEN APUVÄLINEIDEN LUOVUTTAMINEN

Lääkinnällisenä kuntoutuksen luovutettavien apuvälineiden perusteena ovat terveydenhuoltolaki (30.12.2010/1326)⁷ 29 §, Sosiaali- ja terveysministeriön asetus lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineiden luovutuksesta (1363/2011)⁸ ja muut apuvälineitä ohjaavat säädökset sekä STM:n julkaisema [Valtakunnalliset lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineiden luovutusperusteet 2023](#) – opas. Apuvälineitä luovutettaessa tehdään aina yksilöllinen hoitopäätös asiakkaan tarpeen ja toimintakykyarvioinnin perusteella. Yksilöllisen tarpeen mukaisesti ei minkään apuvälineen luovuttaminen ole poissuljettu.

⁷ <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2011/20111363>

⁸ <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2011/20111363>

VINKKIPANKKI

Lisätietoa näkövammaisten asunnonmuutostöiden suunnitteluun:

Valaistussuunnittelijan käsikirja

<https://docplayer.fi/3704275-Valaistussuunnittelijan-kasikirja.html>

Näkövammaisten liiton suositus

[Suositus näkövammaisen valaistusmuutostöistä | Näkövammaisten liitto \(nakovammaistenliitto.fi\)](https://www.nakovammaistenliitto.fi/suositus-nakovammaisen-valaistusmuutostosta)

Yleistietoa: Arki, koti ja apuvälineet

[Arki, koti ja apuvälineet | Näkövammaisten liitto \(nakovammaistenliitto.fi\)](https://www.nakovammaistenliitto.fi/arki-koti-ja-apuvaineet)

Esteettömyyden kartoitusopas, näköympäristö s. 27–35

https://www.hel.fi/static/hki4all/eskeh/Esteettomyysopas_low.pdf

Yleistietoa valaistuksesta

<https://lampputieto.fi>

Vinkki lyhytkasvuiselle:

Astinlauta helpottamaan työtasolla työskentelyä. Sisään työnnettävä / ulos vedettävä astinlauta on asennettu kaapiston alle sokkelin paikalle (kuva 1.). Astinlaudan saa näppärästi piiloon, kun sitä ei tarvitse.

KESKI-
SUOMEN
HYVINVOINTI-
ALUE

Kuva1.Astinlauta

40 (41)

Versio 1.6

Julkaistu 8.1.2019
(Päivitetty 25.8.2020)(Päivitetty 29.1.2024) (Päivitetty 25.5.2025)

OPPAAN VALMISTELUUN OSALLISTUNEET HENKILÖT

Yleisosa

Sanna Hänninen, vammaispalvelut
Henna Saikkonen, apuvälinepalvelut
Satu-Maria Virtanen, Jyväskylän ja HYVAKS:n vammaisneuvosto
Jarkko Manninen, Pihtiputaan ja HYVAKS:n vammaisneuvosto
Sari Vainio-Pekka, vammaispalvelut
Viivi Rautiainen, arkikuntoutus
Heidi Polenov, arkikuntoutus

Luokitusosa /ydinryhmä:

Erja Pasma, kuntoutuspalvelut
Maija Mannisenmäki, apuvälinekeskus
Satu-Maria Virtanen, Jyväskylän ja HYVAKS:n vammaisneuvosto
Jarkko Manninen, Pihtiputaan ja HYVAKS:n vammaisneuvosto
Tuire Lahtinen, kuntoutusohjaus Nova
Maarit Heinonen, kuntoutusohjaus Nova
Heidi Oranen, vammaispalvelut

Muut asiantuntijat:

Rauno Jäntti, kuntoutusohjaus/kuulovammat
Pasi Luoma, lääkintäteknikka
Mika Paananen, tilapalvelut
Hanna Peltola, välinehuolto

Vinkkipankki:

Satu-Maria Virtanen, Jyväskylän ja HYVAKS:n vammaisneuvosto